

**AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
İKİNCİ DAİRE**

MEHMET EREN - TÜRKİYE
(Başvuru no. 32347/02)

KARAR

STRAZBURG

14 Ekim 2008

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan 32347/02 başvuru numaralı davanın nedeni T.C. vatandaşı Mehmet Eren'in ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 27 Temmuz 2002 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuran, Diyarbakır Barosu avukatlarından S.Çınar tarafından temsil edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran 1968 doğumludur ve Diyarbakır'da ikamet etmektedir.

17 Kasım 1998 tarihinde saat 15:30'da, iki haftada bir yayımlanan bir gazetede gazeteci olarak çalışan başvuran, 108 kişi ile birlikte, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli polis memurlarınca gözaltına alınmıştır. Yakalama sırasında, başvuran ve diğer yakalananlar, yasadışı bir örgüt olan PKK (Kürdistan İşçi Partisi) lideri Abdullah Öcalan'ın tutuklanmasını protesto etmek amacıyla gösterilerin ve açlık grevlerinin gerçekleştirildiği iddia edilen yer olan Halkın Demokrasi Partisi'nin (HADEP) Diyarbakır şubesinde bulunmaktaydılar.

Aynı gün saat 19:30'da, başvuran, Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne götürülmüştür. Başvurayı muayene eden doktor, başvuranın bedeninde yakın zamanlı bir fiziksel şiddet emaresi olmadığını kaydetmiştir.

20 Kasım 1998'de başvuran polise ifadeler vermiştir. İki polis memuru ve başvuran tarafından imzalanan rapora göre, başvuran, HADEP Diyarbakır şubesinde gösteriye katılmak amacıyla bulunduğunu ifade etmiştir.

Başvuran, polis nezaretindeyken çeşitli şekillerde kötü muameleye tabi bırakıldığını iddia etmektedir. Bilhassa, karanlık bir hücrede yetersiz havalandırma ile tutulmuş, yemek ve su verilmemiş ve tualete gitmesine izin verilmemiştir. Uzun saatlerce aynı pozisyonda kelepçeli olarak durmaya zorlanmıştır. Sorgulama sırasında, giysileri çıkarılmış, kendisine hakaret edilmiş ve ölüm ve tecavüzle tehdit edilmiştir. Vücudunun çeşitli bölgelerine vurulmuştur. Özellikle karın bölgesine üst üste darbeler almıştır. Testisleri sıkılmış ve cinsel istismara maruz kalmıştır. Son olarak, bayan bir tutuklunun cinsel tacize uğramasını izlemek zorunda bırakılmıştır.

23 Kasım 1998 tarihinde, başvuran dokuz kişi ile birlikte Diyarbakır'da bir kliniğe götürülmüş, kendilerini muayene eden uzman hekim on kişi için tek bir rapor düzenleyerek, hiçbirinde darp izine rastlanmadığını belirtmiştir.

25 Kasım 1998 tarihinde, başvuran 110 kişi ile birlikte aynı kliniğe götürülmüş ve A.O. isimli bir başka doktor tarafından muayene edilmiştir. 111 kişinin tamamının isminin bulunduğu emniyet müdürlüğüne ait belgede, doktor her ismin altına aynı cümleyi yazmıştır:

"Fiziksel şiddet belirtisi gözlemlenmemiştir".

Başvuran, muayene odasında polis memurlarının mevcut bulunduğunu ve polis nezaretinde maruz kaldığı kötü muamele şeklini tarif etmiş olmasına rağmen doktorun şikayetlerini kaydetmediğini ileri sürmüştür.

25 Kasım 1998 tarihinde, başvuran Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı huzuruna çıkarılmıştır. HADEP binasında gazeteci olarak bulunduğunu ve gösteriye veya açlık grevine katılmadığını iddia etmiştir. Polis ifadelerini okumadan imzalamak zorunda bırakıldığını belirtmiştir.

Aynı tarihte saat 21:00'de, başvuran Cumhuriyet Savcısı'nın kararı üzerine serbest bırakılmıştır.

26 Kasım 1998 tarihinde, başvuran, Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Şubesi'nde görevli R.A. isimli bir doktor tarafından muayene edilmiş ve doktor şunları kaydetmiştir¹:

"Hipogastriyumun² sağ kısmında 10 x 0.5 cm çapında bir sıyrık mevcuttur. Dizlerinin arkasında el ile muayene sonrasında hassasiyet ve ağrı, ayak bileklerinde ağrı, her iki ayağın parmak kaslarında hassasiyet ve ağrı görülmüştür. Aynı zamanda, testislerinde ve epididimisinde hassasiyet, kasığında şişlik (belki fitik başlangıcı), epigastriyumda³ hassasiyet ve ağrı mevcuttur. Oksipital bölgede (artkafada) erüpsiyon görülmüştür."

Belirli olmayan bir tarihte, Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Şubesi, başvuranı, Türk Tabipler Birliği İzmir Şubesi'ne göndermiştir. 7 ve 11 Aralık 1998 tarihleri arasında başvuran muhtelif tıbbi muayenelerden geçmiş ve bunların sonuçları 4 Ağustos 1998 tarihli bir tıbbi raporda kaydedilmiştir. Bu rapora göre, başvuranda kasık fıtığı, vücudunun çeşitli kısımlarında ağrı, normalde tecavüz ve işkence gibi travmatik tecrübelerin yol açtığı iki psikiyatrik durum olan ağır depresyon ve akut stres rahatsızlığı mevcuttur. Doktorlar, başvuranın şikayetlerinin kötü muamele iddiaları ile tutarlı olduğu kararına varmıştır. Türk Tabipler Birliği İzmir Şubesi'nde görevli doktorlar bu sonuca varırken, aynı zamanda, R.A. tarafından düzenlenen 26 Kasım 1998 tarihli rapordaki bulguları da kaydetmiştir.

17 Aralık 1998 tarihinde, başvuran, polis nezaretinde gördüğü kötü muamele sonucu oluştuğu iddia edilen kasığındaki fıtık nedeniyle ameliyat olmuştur.

17 Ocak 1999⁴ tarihinde, avukatları için bir belge hazırlamış ve bu belgede 17 ve 25 Kasım 1998 tarihleri arasında polis nezaretinde gördüğünü iddia ettiği kötü muameleyi ayrıntılı olarak tarif etmiştir. Belgenin sonunda, AİHM önündeki temsilcisinin ve bir başka avukatın, kendisinin yasal temsilcileri olarak, kendi adına dava açacaklarını kaydetmiştir.

11 Mayıs 2000 tarihinde, başvuranın avukatı, Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na başvuranın polis nezaretinde kötü muamele gördüğüne dair şikayette bulunmuştur. Dilekçesinin yanında, 4 Ağustos 1999 tarihli sağlık raporunun bir örneğini de sunmuştur.

¹ Bu raporun orijinalinin taraflarca AİHM'ye sunulmadığı belirtilmelidir. Başvuran, İnsan Hakları Vakfı tarafından düzenlenen ve R.A.'nın bulgularını içeren tıbbi epikrizi sunmuştur. Bu rapor metni de 4 Ağustos 1999 tarihli rapor içeriğinde yer almaktadır.

² Karın bölgesinin alt kısmı.

³ Karın bölgesinin üst orta kısmı.

⁴ Belge üzerindeki tarih 17 Ocak 1998 olarak gözükmektedir.

9 Ocak 2002 tarihinde, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı, başvuranın avukatını ifade vermek üzere savcılığa davet etmiştir.

10 Ocak 2002 tarihinde, başvuranın temsilcisi, Cumhuriyet Savcısı 'na ifade vermiştir. Başvuranın ondan başvuran adına şikayette bulunduğu tarih olan 11 Mayıs 2000 tarihinden birkaç gün önce kendi adına dava açmasını talep ettiğini ileri sürmüştür. Başvuranın avukatı, ayrıca, başvuranın iddialarının 26 Kasım 1998 tarihli rapor bulguları ile tutarlı olduğunu kaydetmiştir.

23 Ocak 2002 tarihinde, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı, başvuranı ifade vermek üzere savcılığa davet etmiştir.

1 Şubat 2002 tarihinde, başvuran, Cumhuriyet Savcısı'na ifade vermiştir. Avukatından kendisine kötü muamele uygulayan kişiler hakkında şikayette bulunmasını talep ettiğini belirtmiştir. Avukatının kendisine davayı açtığını belirttiğini ileri sürmüştür. Başvuran, Cumhuriyet Savcılığı'na bizzat kendisinin başvurmadığını ifade etmiştir. Son olarak, kendisine kötü muamele uygulayan polis memurlarının cezalandırılmasını talep etmiştir.

Aynı tarihte, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı, başvuranın kötü muamele iddialarına yönelik olarak takipsizlik kararı vermiştir. Cumhuriyet Savcısı, kararında, başvuranın 17 ve 23 Kasım 1998 tarihleri arasında polis nezaretinde tutulduğunu ve ilgili sağlık raporlarının başvuranın bedeni üzerinde herhangi bir şiddet belirtisi ortaya koymadığını kaydetmiştir. Cumhuriyet Savcısı, ayrıca, başvuranın, tutukluluk süresi sonunda Türk Tabipler Birliği'ne başvurduğunu ve bunun yerine Cumhuriyet Savcılığı'na şikayette bulunmuş olması gerektiğini kaydetmiştir.

26 Şubat 2002 tarihinde, başvuranın avukatı, Siverek Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde, Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'nın 1 Şubat 2002 tarihli kararına itiraz etmiştir. Başvuranla aynı zamanda polis nezaretinde bulunan kişilerin ifade vermek üzere çağrılmalarını talep etmiştir. Ayrıca, 4 Ağustos 1999 tarihli raporu düzenleyen doktorlar ile 25 Kasım 1998 tarihinde 110 kişi ile birlikte başvuranı muayene eden A.O. isimli doktorun ifadelerinin alınmasını talep etmiştir. Avukat, aynı zamanda, başvuranın tutukluluğu sırasında görevde olan polis memurlarının tespit edilmesini ve başvuranın tutukluluğu sırasında çekilen fotoğrafların mevcut olması halinde dosyaya dahil edilmesini istemiştir.

14 Mart 2002 tarihinde, Siverek Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki tek hakim başvuranın itirazını reddetmiştir. Hakim, kararında, başvuranın 17 ve 23 Kasım 1998 tarihleri arasında polis nezaretinde tutulduğunu ve başvuranın serbest bırakıldığı tarih olan 23 Kasım 1998 tarihli sağlık raporunun başvuranın bedeni üzerinde herhangi bir şiddet belirtisi ortaya koymadığını kaydetmiştir. Hakim, ayrıca, başvuranın, tutukluluğunun hemen sonrasında 25 Kasım 1998 tarihinde Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı huzurunda kötü muamele iddiasında bulunmadığını gözlemlemiştir. Hakim, son olarak, başvuranın 4 Ağustos 1999 tarihinde Türk Tabipler Birliği'ne başvurduğunu ve şikayetini 11 Mayıs 2000 tarihinde yaptığını kaydetmiştir. Hakim, serbest bırakılmasından çok uzun süre sonra başvuruda bulunmuş olması nedeniyle başvuranın iddialarının şüpheli olduğunu değerlendirmiştir.

⁵ Belge üzerindeki tarih 11 Mayıs 2001 olarak gözükmektedir.

⁶ 14 Mart 2002 tarihli karar başvuranın 23 Kasım 1998 tarihinde serbest bırakıldığını ifade ederken diğer tüm belgeler başvuranın 17 ve 25 Kasım 1998 tarihleri arasında polis nezaretinde tutulduğunu göstermektedir.

HUKUK

I. KABULEDİLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN

AIHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AIHM, ayrıca, başvurunun başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru taşımadığını tespit etmiştir. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

II. AIHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, AIHS'nin 3. maddesi uyarınca, polis nezaretindeyken kötü muameleye maruz bırakıldığını iddia etmiştir. Ayrıca, AIHS'nin 6. ve 13. maddeleri uyarınca, yerel makamların, iddialarına yönelik etkili bir soruşturma yürütmediği konusunda şikayetçi olmuştur.

AIHM, bu şikayetlerin tek başına 3. madde açısından incelenmesi gerektiğini değerlendirmiştir. Söz konusu madde şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz."

A. AIHS'nin 3. maddesinin esasa ilişkin yönü ışığında Savunmacı devletin sorumluluğu

1. Tarafların görüşleri

Hükümet, başvuranın kötü muamele iddialarının asılsız olduğunu ileri sürmüştür. Başvuranın, kötü muamele iddialarını, Mayıs 2000 tarihine kadar ulusal makamların dikkatine sunmadığını ve bu hususun iddiasının ciddiyeti hakkında şüphe uyandırdığını öne sürmüştür. Bu hususta, başvuranın avukatının 10 Ocak 2002 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı'na verdiği ifadelere işaret etmiştir.

Hükümet, ayrıca, 17, 23 ve 25 Kasım 1998 tarihli sağlık raporlarının başvuranın bedeninde kötü muamele belirtisi ortaya koymadığını belirtmiştir. Başvuranın kötü muamele gördüğü hususunun her türlü makul şüpheden uzak olarak kanıtlanmadığını ifade etmiştir. Hükümet, bu açıdan, 4 Ağustos 1999 tarihli sağlık raporunda kötü muamele bulgusunun yer almadığını kaydetmiştir.

Başvuran, yanıt olarak, 25 Kasım 1998 tarihinde kendisini sorgulayan Cumhuriyet Savcısı huzurunda kötü muamele gördüğünü ileri sürdüğünü belirtmiştir. Ancak, Cumhuriyet Savcısı onun iddialarını göz ardı etmiştir. Başvuranın avukatı 28 Mart 2007 tarihli ifadesinde, ayrıca, başvuranın 17 Ocak 1999 tarihli bir belge ile kendisini ve bir başka avukatı onun adına dava açması için yetkilendirdiğini; başvuranın ilk olarak diğer avukatla temas kurduğunu; ancak, bu avukatın başvuranın gözaltı süresinin sona ermesinden itibaren altı ay içinde AIHM'ye başvuruda bulunmaması nedeniyle başvuranın, Mayıs 2000'de kendisiyle temasa geçtiğini belirtmiştir.

Başvuran, ayrıca, kötü muamele iddialarının değerlendirilmesinde 25 Kasım 1998 tarihli sağlık muayenesinin dayanak olarak kullanılamayacağını; zira, muayene esnasında doktorun odasında polis memurlarının bulunduğunu ve gerçek anlamda bir muayenenin

yapılmadığını belirtmiştir. Muayene yapılmış olsaydı, doktor, başvuranın bedeninde, eski yara ve ameliyat izlerini tespit ederdi. Başvuran, İnsan Hakları Vakfı ve Türk Tabipler Birliği İzmir Şubesi tarafından sunulan sağlık raporlarının kendisinin maruz kaldığı kötü muamelelerin belirtilerini ortaya koyduğunu ileri sürmüştür.

2. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin, demokratik bir toplumun en temel değerlerinden birini muhafaza etmekte olduğunu ve AİHS'nin 15/2 maddesi uyarınca hakkında istisnaya izin verilmediğini yinelemiştir (bkz., *Selmouni - Fransa* [BD], no. 25803/94).

AİHM, ayrıca, bir kişinin sağlıklı olarak gözaltına alınıp tahliye olduğunda yaralanmış olduğu görüldüğünde söz konusu yaralanmaların nasıl meydana geldiğine dair makul bir açıklama getirmenin ve başvuranın iddialarına, özellikle de bunlar tıbbi raporlarla desteklenmişse, şüphe getirecek deliller ortaya koymanın, devletin görevi olduğunu yineler. Aksi halde AİHS'nin 3. maddesi açısından açık bir sorun ortaya çıkacaktır (bkz., diğer kararların yanı sıra, yukarıda anılan *Selmouni*; *Çelik ve İmret - Türkiye*, no. 44093/98, 26 Ekim 2004).

AİHM, delilleri değerlendirmek maksadıyla 'her türlü makul şüpheden uzak' delil ölçütüne başvurmaktadır (bkz., *Avşar - Türkiye*, no. 25657/94). Bununla birlikte, böyle bir delil, yeterli derecede kuvvetli, belirli ve tutarlı bir göstergeler demetinden yahut çürütülemeyen karineler demetinden de doğabilmektedir (bkz., diğer pek çok kararın yanı sıra, *Labita - İtalya* [BD], no. 26772/95; *Süleyman Erkan - Türkiye*, no. 26803/02, 31 Ocak 2008).

AİHM, somut dava koşulları hususunda, başlangıç olarak, başvuranın 25 Kasım 1998 tarihinde serbest bırakıldığını; ancak, başvuranın avukatının, 11 Mayıs 2000 tarihine kadar, yani yaklaşık 18 ay sonrasına kadar, kötü muameleye ilişkin resmi suç duyurusunda bulunmadığını gözlemlemiştir. Ancak, 25 Kasım 1998 tarihinde, başvuran, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı'na, polis ifadelerini okumadan imzalamak zorunda bırakıldığını bildirmiş; ancak, bu iddiaya ilişkin olarak hiçbir adım atılmamıştır. Cumhuriyet Savcısı, başvurandan ifadelerini ayrıntılı olarak anlatması talebinde dahi bulunmamıştır. Ayrıca, başvuran, avukatları için hazırlanan ve gerçekliği savunmacı Hükümet tarafından itiraz görmeyen 17 Ocak 1999 tarihli belge ile ve serbest bırakılmasının ertesi günü İnsan Hakları Vakfı'na başvurarak kötü muamele iddialarına ilişkin olarak dava açma niyetini sergilemiştir. AİHM, dolayısıyla, başvuranın avukatlarının resmi suç duyurusunda bulunmamasının gerekçeleri üzerinde düşünmenin kendi görevi olmadığını değerlendirmiştir. Her halükarda, ilgili zamanda yürürlükte olan eski Ceza Kanunu'nun 102. maddesi ile 243. ve 245. maddeleri uyarınca, devlet memurları tarafından işlenen kötü muamele suçlarının yargılanması için beş yıllık süre sınırı mevcuttur. Cumhuriyet Savcısı, suç duyurusunda geç bulunulduğu gerekçesiyle suç duyurusunu reddedemezdi ve reddetmemiştir de. Sonuç olarak, AİHM, Hükümet'in başvuranın daha erken bir sürede şikayette bulunmadığı gerekçesiyle iddialarının asılsız olduğu yönündeki görüşünü kabul edemez.

AİHM, Hükümet'in sağlık raporlarına ilişkin iddiaları hususunda, 17 ve 25 Kasım 1998 tarihleri arasındaki tutukluluğuna ilişkin olarak başvuran hakkında düzenlenen beş sağlık raporu olduğunu kaydetmiştir. İlk sağlık raporu başvuranın tutukluluk süresinin başında düzenlenmiş ve başvuranın bedeninde yakın tarihli fiziksel şiddet belirtisi ortaya koymamıştır. 23 ve 25 Kasım 1998 tarihli ikinci ve üçüncü sağlık raporları, Diyarbakır'da bir sağlık kliniğinde görevli iki doktor tarafından düzenlenmiş ve bu raporlar da başvuranın bedeninde fiziksel şiddet belirtisi olmadığını göstermiştir. Dördüncü sağlık raporu, başvuranın serbest

bırakılmasından bir gün sonra, Diyarbakır İnsan Hakları Vakfı'nda görevli bir doktor tarafından düzenlenmiş ve başvuranın bedeninde yaralanmalara ve ağrılara işaret etmiştir. Beşinci rapor, 4 Ağustos 1999 tarihinde düzenlenmiş ve başvurunu 7 ve 11 Aralık 1998 tarihleri arasında muayene etmiş olan Türk Tabipler Birliği İzmir Şubesi'nde görevli doktor heyetinin bulgularını yansıtmıştır. Bu rapor, başvuranın kötü muamele iddiaları ile tutarlı olduğu değerlendirilen birtakım fiziksel ve psikolojik bulgular kaydetmiştir.

AİHM, Hükümet'in AİHM'ye sunduğu görüşlerin temelini oluşturan 25 Kasım 1998 tarihli rapor ile başvuranın iddialarının dayanağını oluşturan 26 Kasım 1998 ve 4 Ağustos 1999 tarihli raporlar arasında büyük çelişki olduğunu gözlemlemiştir. 26 Kasım 1998 ve 4 Ağustos 1999 tarihli raporlar fiziksel ve psikolojik şiddet bulguları ortaya koyarken; 25 Kasım 1998 tarihli rapora göre başvuran kötü muameleye tabi tutulmamıştır. Dolayısıyla, AİHM, söz konusu raporların ağırlığını tespit etmelidir.

Bu bağlamda, AİHM, 25 Kasım 1998 tarihli sağlık raporuna ilişkin olarak, doktorun, bulgularını, kendisine emniyet müdürlüğü tarafından gönderilen ve başvuran ile diğer tutuklulara ilişkin olarak sağlık muayenesi talebinde bulunan bir yazının içine kaydettiğini gözlemlemiştir. Ayrıca, söz konusu sağlık raporu sadece başvurana ilişkin değildir. Başvuranın da aralarında bulunduğu 111 kişi hakkında düzenlenmiş ve bu kişilerin hepsi hakkında aynı gözlemde bulunmuştur. Başvuran, doktorun odasında polis memurlarının bulunduğunu ve kendisinin kötü muamele şikayetlerini kaydetmeyen doktor tarafından gerçek anlamda muayene edilmediğini iddia etmiştir.

AİHM her ne kadar başvuranın yukarıda belirtilen iddialarını doğrulayamasa da, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (AİÖK) polis nezaretindeki kişilerin sağlık muayenesine ilişkin standartlarına işaret etmiştir. AİÖK, tüm sağlık muayenelerinin, polis memurlarının duymayacağı ve tercihen görmeyeceği şekilde yapılması gerektiğini öngörmektedir. Ayrıca, her muayenenin neticeleri, tutuklunun ilgili ifadeleri ve doktorun tespitleri doktor tarafından resmi olarak kaydedilmelidir (bkz., AİÖK Standartları (*CPT Standards*)).

Başvuranın iddiaları doğru olmasa dahi, yani gerçek anlamda bir sağlık muayenesi yapılmış olması halinde dahi, sonuç raporuna belirleyici bir önem atfedilemez; zira, AİHM toplu sağlık muayenelerinin ancak yüzeysel ve gelişigüzel olarak tarif edilebileceği yönünde geçmişte karar vermiştir (bkz., *Akkoç - Türkiye*, no. 22947/93 ve no. 22948/93; *Elci ve Diğerleri - Türkiye*, no. 23145/93 ve no. 25091/94, 13 Kasım 2003). AİÖK, her tutuklu kişinin tek başına muayene edilmesi gerektiğini doğrulamıştır (bkz., AİÖK'nin 5 ve 10 Ekim 1997 tarihleri arasında Türkiye'ye yaptığı ziyaret sonrasında sunulan raporu). Aynı ilke, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'ne sunulan İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu - İstanbul Protokolü'nde (9 Ağustos 1999) belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilenler ışığında, AİHM, 25 Kasım 1998 tarihli rapor bulgularına bir değer yüklememeye karar vermiştir.

AİHM, 26 Kasım 1998 tarihli rapor hususunda, başlangıç olarak, başvuranın 25 Kasım 1998 tarihinde saat 21:00'de serbest bırakıldığını ve ertesi gün sağlık muayenesinden geçirildiği İnsan Hakları Vakfı'na başvurduğunu gözlemlemiştir. AİHM, ayrıca, 26 Kasım 1998 tarihli rapordaki fiziksel bulguların, en azından, başvuranın karnına üst üste darbe aldığı ve testislerinin sıkıldığı iddiaları ile tutarlı olduğunu gözlemlemiştir. AİHM, 4 Ağustos 1999 tarihli raporun ise, beş günden fazla süren çok ayrıntılı sağlık muayenelerini müteakip hazırlandığını belirtmiştir. Söz konusu rapor sadece fiziksel değil psikolojik bulguları ve bu bulguların olası işkence veya kötü muamele ile muhtemel ilişkisinin yorumunu içermiştir (bkz., bu hususta, yukarıda anılan "İstanbul Protokolü"). Sonuca varırken bu raporu

düzenleyen doktorlar tarafından 26 Kasım 1998 tarihli sağlık muayenesine ilişkin bulgular da dikkate alınmıştır. AİHM, dolayısıyla, 26 Kasım 1998 ve 4 Ağustos 1999 tarihli raporların kesin deliller olarak kabul edilmeleri gerektiğini değerlendirmiş ve 26 Kasım 1998 tarihli raporda kayıtlı olan ve 4 Ağustos 1999 tarihli raporun sonuçları ile desteklenen yaralanmaların, başvuranın 17 ve 25 Kasım 1998 tarihleri arasında Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ndeki tutukluluğu zarfında gerçekleşen muamelenin sonucu olduğu kararını vermiştir.

Bu bağlamda, AİHM, Hükümet'in, 26 Kasım 1998 ve 4 Ağustos 1999 tarihli sağlık raporlarının içeriğinin doğruluğuna ilişkin bir itirazda bulunmadığını gözlemlemiştir. Hükümet, ayrıca, raporlarda yer alan fiziksel ve psikolojik bulgulara ilişkin makul bir açıklama da getirmemiştir.

Yukarıda belirtilenler ışığında ve özellikle de başvuran tarafından alınan yaraların nedenine ilişkin olarak savunmacı hükümet tarafından makul bir açıklama yapılmaması karşısında, AİHM, bu yaraların başvuranın polis nezaretindeyken gördüğü ve sorumluluğunun Devlete ait olduğu ağır kötü muamelenin sonucu olduğu kararını vermiştir.

Dolayısıyla, AİHS'nin 3. maddesi esas yönünden ihlal edilmiştir.

B. AİHS'nin 3. maddesinin usule ilişkin yönü ışığında Savunmacı devletin sorumluluğu

1. Tarafların görüşleri

Hükümet, yerel makamların, başvuranın iddialarına yönelik etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünü yerine getirdiğini belirtmiştir. Ancak, başvuranın şikayette bulunduğu tarihe kadar 18 aylık bir sürenin geçtiğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla, yetkililer, başvuranın iddialarını doğrulama imkanından yoksun kalmıştır. Hükümet, ayrıca, başvuranın, Türk Tabipler Birliği İzmir Şubesi yerine yerel makamlara başvurmuş olması gerektiğini ifade etmiştir.

Başvuran, yanıt olarak, hem Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı'nın hem de Ağır Ceza Mahkemesi'nin 4 Ağustos 1999 tarihli sağlık raporunu dikkate almadığını belirtmiştir. Başvuran, ayrıca, 17 ve 25 Kasım 1998 tarihleri arasında polis nezaretinde tutulan kişilerin ifadelerinin Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenmiş olması gerektiğini ifade etmiştir. Başvuran, 4 Ağustos 1999 tarihli raporu düzenleyen doktorların ve 25 Kasım 1998 tarihli raporu hazırlayan doktorun ifadelerinin de dinlenmiş olması gerektiğini ileri sürmüştür. Son olarak, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı'nın ilgili zamanda görevde olan polis memurlarının kimliklerini tespit edemediğini iddia etmiştir.

2. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin, "savunulabilir" olduğu ve "makul şüphe uyandırdığı" sürece, özel şahıslar tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, kötü muamele iddialarına yönelik yetkililerin soruşturma yürütmesini gerektirdiğini yinelemiştir (bkz., özellikle, *Ay - Türkiye*, no. 30951/96, 22 Mart 2005). AİHM içtihadı tarafından belirlenen geçerli asgari standartlar, soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamuya açık olmasını ve yetkili makamların örnek titizlikle ve çabuklukla hareket etmelerini gerektirmektedir (bkz., örneğin, yukarıda anılan *Çelik ve İmret*).

AİHM, ek olarak, AİHS'de yer alan hakların farazi ve geçersiz değil; uygulanabilir ve etkili olduğunu yinelemiştir. Dolayısıyla, bu tip davalarda, etkili soruşturma, sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılmasını sağlar nitelikte olmalıdır (bkz., üzerinde gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, *Nevruz Koç - Türkiye*, no. 18207/03, 12 Haziran 2007).

AİHM, yukarıda, başvuranın aldığı yaralardan AİHS'nin 3. maddesi uyarınca savunmacı devletin sorumlu olduğu kararını vermiştir. Dolayısıyla, etkili bir soruşturma gerekli olmuştur.

AİHM, somut davada, başlangıç olarak, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı tarafından bir ön soruşturmanın yürütüldüğünü gözlemlemiştir. Ancak, AİHM, bu soruşturmanın titizlikle veya etkili bir şekilde yürütüldüğü konusunda ikna olmamıştır.

AİHM, başvuranın Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltında bulunduğu sırada görevde olan polis memurlarının ifadelerinin veya 23, 25 ve 26 Kasım 1998 ve 4 Ağustos 1999 tarihli raporları düzenleyen doktorların ifadelerinin Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı tarafından alınmadığını kaydetmiştir. Cumhuriyet Savcısı tarafından atılan tek adım başvuranın temsilcisinin ve başvuranın kendisinin ifadesini almak olmuştur. Ayrıca, Cumhuriyet Savcısı, onların ifadelerini, suç duyurusunda bulunulmasından yaklaşık 20 ay sonra almış ve aynı gün takipsizlik kararı vermiştir.

AİHM, Hükümet'in, başvuranın serbest bırakılmasından 18 ay sonra şikayette bulunmuş olması nedeniyle yargı makamlarını tıbbi delil elde etme imkanından yoksun bıraktığını şeklindeki görüşünü reddetmiştir. Başvuran, suç duyurusuna destek olarak, Türk Tabipler Birliği (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 135. maddesine uygun olarak 6023 sayılı Yasa ile kurulmuş kamu kurumu) İzmir Şubesi'nde görevli altı uzman hekim tarafından düzenlenen sağlık raporunu sunmuştur. AİHM, bu kurum tarafından düzenlen bir raporun bir soruşturmanın temelini oluşturabileceği ve oluşturması gerektiği görüşündedir. Her halükarda, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı başka tıbbi görüşler alma girişiminde de bulunmamıştır.

Yukarıda belirtilenler ışığında, AİHM, başvuranın kötü muamele iddialarına yönelik olarak yerel makamlar tarafından AİHS'nin 3. maddesinin gerektirdiği gibi etkili bir soruşturma yürütülmediği kararına varmıştır.

Dolayısıyla, AİHS'nin 3. maddesi usul yönünden ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, AİHS'nin 6. maddesine dayanarak, etkili bir soruşturma yapılmaması nedeniyle, kendisine kötü muamele uygulayan polis memurları hakkında tazminat davası açma imkanından yoksun kaldığı konusunda şikayetçi olmuştur.

Hükümet bu iddiaya karşı çıkmıştır.

Dava olaylarını, tarafların görüşlerini ve 3. maddenin esas ve usul yönünden ihlal edildiği kararını dikkate alan AİHM, somut davada ortaya konana temel hukuki sorunu incelediğini değerlendirmiştir. Dolayısıyla, bu başlık altında ayrı bir karar vermenin gerekli olmadığı sonucuna varmıştır (bkz., örneğin, *Uzun - Türkiye*, no. 37410/97, 10 Mayıs 2007; *Mehmet ve Suna Yiğit - Türkiye*, no. 52658/99, 17 Temmuz 2007; *K.Ö. - Türkiye*, no. 71795/01, 11 Aralık 2007).

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

Sözleşme'nin 41. maddesine göre "Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın adil tatminine hükmeder."

A. Tazminat

Başvuran 1.500 Euro maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Bu miktar, 26 Kasım ve 12 Aralık 1998 tarihleri arasındaki gelir kaybı ile sağlık masraf ve harcamalarına ilişkindir. Ayrıca, 35.000 Euro manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

Hükümet, başvuranın taleplerinin asılsız olduğunu ileri sürmüştür.

Başvuran tarafından görüldüğü iddia edilen maddi zarar hususunda, AİHM, başvuranın talebini destekleyici bir belge sunmadığını gözlemlemiştir. Dolayısıyla, AİHM bu talebi reddetmiştir.

Ancak, AİHM, davanın koşulları karşısında, başvuranın, tek başına ihlal tespitiyle tazmin edilemeyecek şekilde acı ve sıkıntı yaşamış olduğunu değerlendirmiştir. AİHM, somut davada tespit edilen ihlalin niteliğini dikkate alarak ve hakkaniyet temelinde karar vererek başvurana 7.500 Euro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuran, ayrıca, AİHM'de yapılan mahkeme masraflarına karşılık 2.670 Euro talep etmiştir.

Hükümet bu talebe itiraz etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına göre, başvuran, ancak mahkeme masraflarının zorunlu olarak ve gerçekten yapıldığı ve miktarının makul olduğu kanıtlandığı durumda mahkeme masraflarının ödenmesi hakkına sahiptir. Bu davada başvuranın talebini doğrulamadığını göz önünde tutan Mahkeme, bu başlık altında tazminat ödenmemesine karar vermiştir.

C. Gecikme faizi

Gecikme faizi Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK, AİHM OYBİRLİĞİ İLE

1. Başvurunun kabuledilebilir olduğuna;
2. AİHS'nin 3. maddesinin hem esas hem de usul yönünden ihlal edildiğine;
3. Başvuranın AİHS'nin 6. maddesi uyarınca olan şikayetin ayrı olarak incelenmesinin gerekli olmadığına;

4. a) AİHS'nin 44. maddesinin 2. paragrafı gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere ve tabi olabilecek her türlü vergi ile birlikte Savunmacı Hükümet tarafından başvurana manevi tazminat olarak 7.500 Euro (yedi bin beş yüz Euro) ödenmesine;
- b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz uygulanmasına;
5. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AİHM İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları gereğince 14 Ekim 2008 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Sally Dölle
Zabıt Katibi

Françoise Tulkens
Başkan